

20 Sentyabr Azərbaycan Respublikasında Dövlət Suverenliyi Günüdür

"Xankəndiyə Şirin Mirzəyevin ruhu ilə birgə döndüm"

Flora Qasımovanın yurd nisgili, Xankəndi xoşbəxtliyi, vətən arzuları...

♦ Biz qayıtdıq, Vətən!

İllərdən sonra Xankəndiyə ayaq basıb hər döngəsi doğma, tanış olan küçələri ilə addımlayanada, doğulub boy-a-başa çatdıgi evlərinə baş çəkəndə bir anlıq ona elə galır ki, bunların hamısı yuxudur... O qədər olmuşdu ki, bu cür şirin, ozızləri ilə bir yerdə olduğu röyalardan ayılib hönkür-hönkür ağlamışdı... Sahərə qədər yatmamışdı...

Amma barmaqlarını ata-anasının ol izləri olan doğma evlərinin divarlarında gəzdirdikcə, haytdakı yaridan kosılmış tut ağacının pöhrlərinin son bahar külüyünün ahənginə qapılarlaq sağa-sola yellənməsini, yarpaqların sevincələrələrindən piçildəşməsini gördükdə toxtamış, bütün bunlarm gerçəklilik olduğunu emin olmuşdum...

"İllər bu günün həsratını çəkməkdi. Allahdan arzulayırdım ki, kaş bircə dəfə Xankəndini, Kərkicahana görə biləydim. İndi bütün bunlar adama məcütü kimi görünür. Artıq votanda qəribəcilik çəkmişirk, bütöv Azərbaycanın har yerinə sərbəst gedə bilirik, yollarımız yaradı qırılmır... Torpaqlarımızı azad görmək Şirin Mirzəyevin on böyük arzusu idi. İndi onun da ruhu şaddır. Xankəndiyə, Kərkicahana Şirinsiz getmək mənənən çox ağır idi. O qədər xatirələr canlanır ki beynində... Sevincli, kədərləri... Sadəcə mənənə toxraqlı verə o idi ki, doğma torpağımıza Şirinin ruhu ilə bərabər döndüm. Ana Vətənə onun gözəri ilə da baxdım..."

Arzular çin oldu

İlk dəfə 2019-cu ilin payızında - duyğuların, düşüncələrin, xatirələrin on kövrək, on həssas mövqələrinə kökləndiyi xəzənə fəsildən görüşməşdik Flora xanımlı...

Onda həla no Vətən müharibəsi olmuş, ne Xankəndi azadlığına qovuşmuş, ne də ana vətən Qarabağı bütövleşmişdi...

O zamanları idki, ürəklərde torpaq həsrəti vardi, no danışaq da, haradan səhəbat salsaq da, hərənəbər-firlənbil golərdik işğal altında olan Qarabağın üzərində. Elə Flora xanımlı müshəhibəmiz de başdan-başa həsrət qaldığımızı Şuşaya, Kərkicahana, Xankəndiyə - Qarabağ köklənməmişdi. Vətən nisgili o yazıcı qəhrəman döyüşçü Şirin Mirzəyevin yoxluğundan doğan qəm, yurd itkisinin ağracısı, xatirələrdən boyanan sevincəqarşıq kədər hopmuşdu... Amma bu qüssəli yazının sonu nikbin notlarla bitir, böyük inəmdən doğan əməniliklə bildirildi ki, bir gün goləcək, Xankəndidən, Kərkicahandən, Qarabağdan zorla dördən salınan insanlarımız qələbə köçəri ilə həmin yollarla yenidən geri, dədə-baba yurdurlarına qayıdaqlar...

Bu da Tanrıının möcüzəsi, haqqın öz yeyini tapşısının təcossümüdü ki, üzərindən comi bir-neçə il keçdiyindən sonra həmin xoşbəxt günlərin yetişdiniye şahid olduq. Xankəndinin qurtuluşunun bir ilinə tamamı orəsfəndə Milli Qəhrəman, şəhid polkovnik-letenant Şirin Mirzəyevin həyat yoldaşı, Milli Məclisin sabiq deputati, "Səhərə" ordenli Flora Qasımovan ilə yenidən görüşdü. Bu dəfə torpaqlarımızın azadlığından verdilər qüruru, fərqli, sevinci bələfliyək, "Biz qayıtdıq, Vətən!" demek üçün...

"Xankəndinin azad olunmasını gözlöyürdim, amma bunun comi 23 saatə həyata keçiriləcəyini tövəvürümü gotirdim. Qəhrəman döyüşçülərimiz şəhərdəki infrastruktur, yaşayış evlərinə heç bir ziyan vurmadan, məlik əhaliyə heç bir zərər yetirməyəcəyim." Flora Qasımovanın hərənəbər-firlənbil qələbə köçəri ilə həmin yollarla yenidən geri, dədə-baba yurdurlarına qayıdaqlar...

O vaxt Moskvadan bir verilişə baxdım. Xankəndidə bir mərkəz müəllimi foxrlı deyirdi ki, "bu hadisələrdə bəzə hamızzı istərət". İndi onları belə kütüvi surətdə getmələri də bunu sübut edirdi. Ona görə də biz no qədər dedik ki, "qalın", "Azərbaycan vətəndaşlığını qəbul edib yaşayın", onlar qalmadılar. Çünki bilirdilər ki, xalqımıza qarşı tarixdə görənməmiş cinayətlər törədiblər. İnsanlarından divan tutublar, ev-əşyimizi dağıdış telayiblər, qəbiristanlıqlarımıza məhv ediblər... Bütün bunlar tariximiz, qan yaddaşımızdır...

Flora xanım bir qərinəlik ayrılığın ardından ilk dəfə 2023-cü illi payızında, Xankəndi alınanadan az sonra doğma yurduna yenidən qədəm qoyur. Amma 30 illik zaman orzində ermənilərin yad münasibət bəsləyərək Xankəndinə necə baxımsız vəziyyətə salıqlarını görüb dəhşətən gəlir... - Şəhərin mərkəzi hissəsindəki bərbərələr, demək olar ki, bütün yollar tamamilə bərbər vəziyyətədilər. Sovet dövründən qalan binaların hamısının suvaqları uçub-tökülmüşdü. Ümumiyyətə, əvvəldən olan binaların, evlərin hamısı dağlıb töküldürdü. Ətrafda şəhərin planına uyğun olmayan o qədər evlər tikiblər ki, adamın üreyi sixılırlar.

Bu tarix unudulmamalıdır

Ötən günlərə acılı-şirinli xatirələrdən körpü salan, Xankəndili, Xankəndizis günlərindən səhəbat açan Flora xanım deyir ki,

di. Sənki Xankəndidə yox, hansısa yad şəhərdə idim... Yəni işləndə məndə elə bir hiss yox idim ki, bura dünaya gəldiyim, böyüdüyüm, oxudüğüm, işlədiyim doğma məkandır... Elə bildirdim ki, hansısa qaramat bir şəhərdəyəm... Bizişim Xankəndimizdən osor-olamət qalmamışdı, sənki onun ruhunu da öldürmüştərlər...

- İlk dəfə Xankəndidə olanda şəhərin mərkəzi hissəsinə gedim. Cənab Prezidentimizin bayramımızı qaldırığı "Zəfər" meydənini gəzdim, o vaxt "Obkom", "İspalkom" adlandırılın binaları gedib vaxtilə öz işlədidiyim otqlərlərə baş çəkdim. Buradan şəhər stadionuna baxdım. Yادimadı, bər vaxtlar uşaqlı-böyüklü, qadınlı-kişili hamımız homin stadionu gedib futbolda tamaşa edərdik.

"Pionerəqan" 2 A adlandırılın küçəmizə, evimiz iso ikinci dəfə Xankəndiyə gedənə yollandırmış.

Azərbaycan xalqının çörəyini yeyib onun üzünə ağ olan ermənilərin bəxainiyyətini heç zaman unutmadımlıq. Bu güno qədər yaşananlar qan yaddaşımızdır:

- Bilirsiniz niya ermənilər telem-telosik, kütüvə şəkildə Xankəndini tərk etdilər?! Çünkü onları hamısının xalqımıza qarşı törədilən cinayətlərdən xəbər var idi, coxları ibunda istirak etmişdi. Qarabağ hadisələri başlayandan az övvel idi, anam mono dedi ki, Xankəndidəki erməni qonşumuz ve onun Bakıda yaşayan qızı evlərini satıb köçüb. Sonradan öyrəndim ki, ümumiyyətə, həmin ərefədə xeyli erməni bu cür edib. Bu mono qəriba gəndür, düşündüm ki, görəsən, bərən-bira bunlara no olub? Az sonra hadisələr başladı. Demə, onlar əvvəlcən nələr olacaqını bilməmişlər. Xankəndidə yerli ermənilərdən coxu, hənsilər ki, başa düşürlər ki, no olursa olsun Qarabağ Ermenistanda birləşdirə biləyəcəklər, ya evlərini satmışdır, ya da eləcə qoşub getmişdir. Buna görə de Xankəndidə əhali azalmışdı. Sonradan xərici əlkərləndən, Ermenistandan insanlar gətirilib orada qanunsuz yerləşdirilmişətənələr, qanqıslılarla qarşılaşırlıq etmişdilər... Sevincli günlərimizi bu evdə yaşımdıq...

Amma ailəmizin bütünə oldu, xoşbəxt uşaqlıq, gənclik illərimin keçdiyi, gölin köküdəyüm, qardaşına gölin gotirdiyimiz evimizi görəndə şok düşüüm. Heyət-baca baxımsız, evimiz ucquş-sökük vəziyyətdə idi... Hər yər çəlli, taxta, domir qırıqlarla doluydu... Həttə Xankəndiyə, öz evimizə qayiadıq. Ata-anam 6 sot həyətin içərisində min-bir zəhmətli ikimətbəli ev tikişidilər... Sevincli günlərimizi bu evdə yaşımdıq...

Amma ailəmizin bütünə oldu, xoşbəxt uşaqlıq, gənclik illərimin keçdiyi, gölin köküdəyüm, qardaşına gölin gotirdiyimiz evimizi görəndə şok düşüüm. Heyət-baca baxımsız, evimiz ucquş-sökük vəziyyətdə idi... Hər yər çəlli, taxta, domir qırıqlarla doluydu... Həttə Xankəndiyə, öz evimizə qayiadıq. Ata-anam 6 sot həyətin içərisində min-bir zəhmətli ikimətbəli ev tikişidilər... Sevincli günlərimizi bu evdə yaşımdıq...

Tək birce ona sevindim ki, heyətimizdən aq təgacımı yaridan kəssələr də, o yənidən pöhrləməmişdi... Payızda də bu təgacımından şirin tut yeyordik. Rehmətlik anam həmişə deyirdi ki, agacı tez-tez suladıqıza gəro bu fasıləde de bəhər verir...

Gedib Kərkicahana da gərdim. Yuxarı vo-əşər, hissədən ibarət olan Kərkicahana əhalisinin əksəriyyəti azərbaycanlı idi. 1988-ci il hadisələrinə qədər orada azərbaycanlıların sayı 2000-ə yaxın idi. Kondə 2 illik məktəb fealiyyət göstərmişdi, anam da orada ibtidai sinif müəllimi kimi çalışırdı. Bu məktəbi bitirənlər Xankəndiyə qəbul Ni-zamı adına 4 nömrəli məktəbdə oxuyurdular...

Gedib Kərkicahana da gərdim. Yuxarı vo-əşər, hissədən ibarət olan Kərkicahana əhalisinin əksəriyyəti azərbaycanlı idi. 1988-ci il hadisələrinə qədər orada azərbaycanlıların sayı 2000-ə yaxın idi. Kondə 2 illik məktəb fealiyyət göstərmişdi, anam da orada ibtidai sinif müəllimi kimi çalışırdı. Bu məktəbi bitirənlər Xankəndiyə qəbul Ni-zamı adına 4 nömrəli məktəbdə oxuyurdular...

Yollar bərbəd olduğunu tək dənən yənindən qəbul etdi. Onlar təhsillərə yanaşı, bizi həyət dərsi də öyrəndi. Ədəbiyyat müəllimimiz Vahid Əliyev iso şəxsiyyət kimi yetişməyimizdə, milli kimlikimizdən hali olmağımızda ovozsuz rolu oldu.

Onu da deyim ki, general-polkovnik Ramil Usubovla Şirin Mirzəyev məktəb illərindən bir-birilər ilə dostluq edirdilər. Onların dəyərli təkərlərini qırıq-qırıq etmişdilər, ki, o, Qarabağın Ermənistən olduğunu desin, amma o, "Qarabağ Azərbaycan"ı kökün düşübələr. Orada 100 nöfərdən çox şəhərə qəbul etmişdik.

- Amma ermənilər yalan danışardılar, qaz, demiryolu çökilənə qədər də Xankəndi Azərbaycanda demək olar ki, on yaxşı tomin olunmuş şəhərlərənə idi. Orada işsizlik, eviszilik problemlər yox soviyyəsində idi, ayaqqabı, tikiş, mebel və digər xeyli sayda fabrik fəaliyyəti göstərirdi. Əksinə, Xankəndidə işçi qüvvəsi çatışmadı, yaxın rayonlardan gəlib orada işləyirdilər. Sadəcə bəhənlərənə moqsodları azərbaycanlı əhalini Xankəndidən idirgən salıb Qarabağga yiyələnmək idi. Orada yaşayan azərbaycanlılar çörək də vermirdilər. Ağdamdan, Şuşadan çörək gətirib evlərə paylaşırdılar. Ermənilər azərbaycanlıları hado-qorxu ilə didirgən salırdılar. Şirinin qardaşı oğlu xəbərdarlıq etmişdilər ki, "bir nəfər qəbul etdi".

- İlyas adlı poçtalyonumuzun arvadı ilə birlikdə başını kəsmişdilər. Fərhad adlı bir kişiñin sümüklerini qırıq-qırıq etmişdilər, ki, o, Qarabağın Ermənistən olduğunu desin, amma o, "Qarabağ Azərbaycan"ı kökün düşübələr. Orada 100 nöfərdən çox şəhərə qəbul etmişdik.

Ona deyim ki, general-polkovnik Ramil Usubovla Şirin Mirzəyev Dağıstanın Xalq şairi Rosul Həmzətova, SSRİ Xalq artisti roqqaş Mahmud Esenbayev məktəb yazarı ki, "millitlərin bir-birinə qarşı qardaş qırıqını dayandırın". Həmçinin o, Azərbaycan Xalq yazarı, SSRİ Xalq deputatı Mirzə İbrahimovla görüşür. Yəzici ona deyir ki, "çalışmaq lazımdır qan tükəməsini".

- Amma ermənilər günahsız azərbaycanlıların qanını tökürdürələr...

Ona deyim ki, general-polkovnik Ramil Usubovla Şirin Mirzəyev Dağıstanın Xalq şairi Rosul Həmzətova, SSRİ Xalq artisti roqqaş Mahmud Esenbayev məktəb yazarı ki, "millitlərin bir-birinə qarşı qardaş qırıqını dayandırın". Həmçinin o, Azərbaycan Xalq yazarı, SSRİ Xalq deputatı Mirzə İbrahimovla görüşür. Yəzici ona deyir ki, "çalışmaq lazımdır qan tükəməsini".

Şirin Daxili Qoşunlarda çalışanda Qarabağ bölgəsində bir batalyonları var idi. Eza-miyaq götürüb ora hadisələri öyrənməyə gedirdi. Deyirdi ki, harbi formadı, hamda erməni tomis bilirəm, onlar monim kim olduğumu tanıma bilərlər. O ermənilərin azərbaycanlılarının evlərini yandırmalarına, talan etmələri şəhərdən qırıq-qırıq etmişdilər...

Şirin Daxili Qoşunlarda çalışanda Qarabağ bölgəsində bir batalyonları var idi. Eza-miyaq götürüb ora hadisələri öyrənməyə gedirdi. Deyirdi ki, harbi formadı, hamda erməni tomis bilirəm, onlar monim kim olduğumu tanıma bilərlər. O ermənilərin azərbaycanlılarının evlərini yandırmalarına, talan etmələri şəhərdən qırıq-qırıq etmişdilər...

Şirin Daxili Qoşunlarda çalışanda Qarabağ bölgəsində bir batalyonları var idi. Eza-miyaq götürüb ora hadisələri öyrənməyə gedirdi. Deyirdi ki, harbi formadı, hamda erməni tomis bilirəm, onlar monim kim olduğumu tanıma bilərlər. O ermənilərin azərbaycanlılarının evlərini yandırmalarına, talan etmələri şəhərdən qırıq-qırıq etmişdilər...

Şirin Daxili Qoşunlarda çalışanda Qarabağ bölgəsində bir batalyonları var idi. Eza-miyaq götürüb ora hadisələri öyrənməyə gedirdi. Deyirdi ki, harbi formadı, hamda erməni tomis bilirəm, onlar monim kim olduğumu tanıma bilərlər. O ermənilərin azərbaycanlılarının evlərini yandırmalarına, talan etmələri şəhərdən qırıq-qırıq etmişdilər...

Şirin Daxili Qoşunlarda çalışanda Qarabağ bölgəsində bir batalyonları var idi. Eza-miyaq götürüb ora hadisələri öyrənməyə gedirdi. Deyirdi ki, harbi formadı, hamda erməni tomis bilirəm, onlar monim kim olduğumu tanıma bilərlər. O ermənilərin azərbaycanlılarının evlərini yandırmalarına, talan etmələri şəhərdən qırıq-qırıq etmişdilər...

Şirin Daxili Qoşunlarda çalışanda Qarabağ bölgəsində bir batalyonları var idi. Eza-miyaq götürüb ora hadisələri öyrənməyə gedirdi. Deyirdi ki, harbi formadı, hamda erməni tomis bilirəm, onlar monim kim olduğumu tanıma bilərlər. O ermənilərin azərbaycanlılarının evlərini yandırmalarına, talan etmələri şəhərdən qırıq-qırıq etmişdilər...

Şirin Daxili Qoşunlarda çalışanda Qarabağ bölgəsində bir batalyonları var idi. Eza-miyaq götürüb ora hadisələri öyrənməyə gedirdi. Deyirdi ki, harbi formadı, hamda erməni tomis bilirəm, onlar monim kim olduğumu tanıma bilərlər. O ermənilərin azərbaycanlılarının evlərini yandırmalarına